

interjú

„Mondhatják, hogy menjek a francba, de mégiscsak én írtam a zenét...”

STUMPF ANDRÁS | itthon@hetivalasz.hu

„BRÓDY már nem piszkál”

– **Megeríte?**

– Miért, tán letörtnek látszom?

– **A saját táborának mindenki megfelelt, egyedül ön kapott természetes közegétől is hideget-meleget az István Alföldi-féle változata miatt.**

– Egy óriási hozadéka mindenképp van a helyzetnek: *Bródy* nem piszkál a sajtón keresztül. Évtizedeken át rendre megkaptam tőle, hogy milyen rossz társaságba keveredtem és így tovább – nem tett jót a komfortérzetemnek. Mindig mindenki erről érdeklődött, azt kérdezte, hogy „és akkor most hogy vagytok Bródyval?”. Untam. Az István harmincadik évfordulójára készült rendezés után senki sem faggat végre erről, mert nincs konfliktus.

– **A múlt pénteki budapesti bemutatóig így is volt, ám aznap este nem ment fel meghajolni, ahogy Szegeden még igen.**

– És már indult is a találgatás, hogy akkor el akarok-e határolódni a darabtól. Itt tartunk. Elmentem volna az Arénába, még egyszer megnézni azt, amit Szegeden már láttam, ha el akartam volna határolódni? Elemi logika – az sincs meg sokaknál. Szerzési hiba miatt nem jutottam fel a színpadra. Olyan hiba miatt, amilyen az is volt, hogy a szerzők neve lemaradt a budapesti plakátokról.

– **Úgy nem nehéz jóban lenni Bródyval, ha egyszerűen feladja a „Szörényiséget”.**

A magyarság önkritikus humorérzéke nagyjából a nullával egyenlő – állítja **Szörényi Levente** az István, a király Alföldi Róbert rendezte változatával kapcsolatban, melyben – a konzervatív közönség nagy részével ellentétben – semmi felháborítót nem lát. A zeneszerző szerint idén megszületett az új Koppány – aki viszont nem Stohl András.

– Már hogy tettem volna? Épp most jelent meg végre a színpadon az a történelmi háttér, amelyről évek óta beszélek, amikor Istvánról és korának viszonyairól tartok előadást, s amelyet eddig egyetlen rendezés sem tudott markánsan megjeleníteni.

– **A nácik lettek volna történelmileg István segítői?**

– Rendezői ízlés dolga, hogy kell-e katonai egyenruha, ez nem az én asztalom. Egyezséget kötöttünk. Azt mondtuk, se a zenéhez, se a szöveghez nem lehet hozzányúlni, cserébe mi sem szólunk bele, mi legyen a színpadon.

– **Ilyen jelentős múlt? Hogyhogyan ebbe belem?**

– A darab, ha a dalokat és azok szövegét nem változtatják meg, karcolatlan. Másrészt Alföldi rendezte meg néhány hónapja az első zenés történelmi darabunkat, a *Kőműves Kelement*.

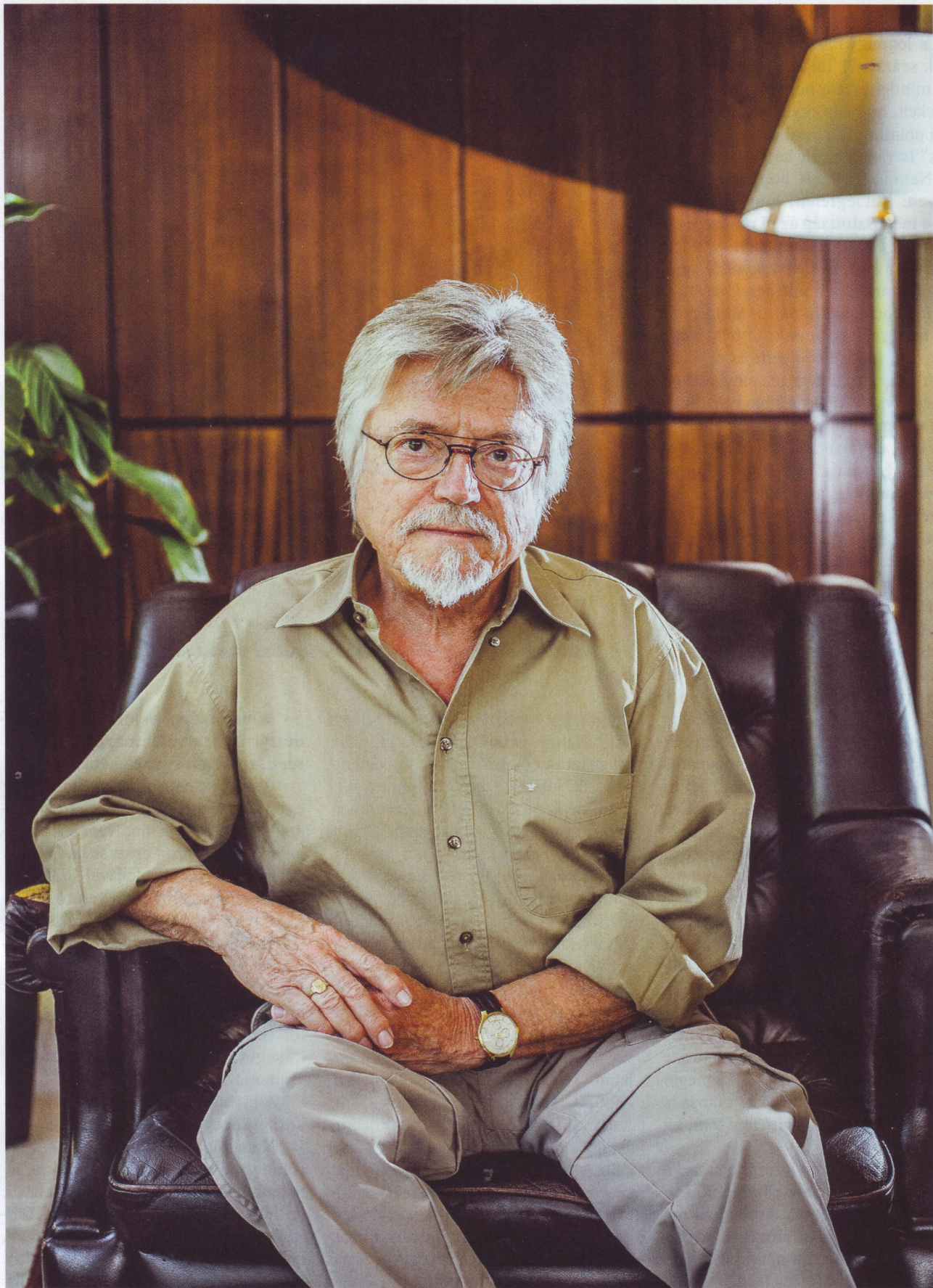
– **Láttuk. Néhány klisé, hibát leszámítva jó rendezés.**

– Az. A bemutató után teljesen nyugodt is voltam az Istvánt illetően.

– **Nem lehet, hogy hiba volt?**

– Nem. Valóban nem lett annyira jó, hogy teljes mellszélességgel kiállhasson mellette az ember, de a valóságában remek, Alföldi magáévá tette azt a kutatási háttérrel, amelyet odaadtam neki és át is beszélünk. Semmi felháborító nincs a megközelítésben. *Géza* és István hatalmának megerősítéséhez – ezt egy történész sem vitatja – német fegyveresek segítségével volt szükség. *Koppány* nem hívta be a mongolokat, István hívta a németeket. Ez tény, ráadásul eddig is benne volt a darabban. Bródy írta bele 30 éve, hogy István „idegeneket hív magyarok ellen segítségül”. Alföldi sem ábrázol mást. Az, hogy kihagyja, eltúlozza, szíve joga. Azt persze, hogy a nép új hitre térítése is tűzzel, vassal ment volna végbe, szokás vitatni, hiszen nem hízelgő az egyházra nézve, ettől még így történt.

– **Mint ahogy valószínűleg a legtöbb európai keresztény állam esetében. Mégis milyen jelentősége van ennek ezer évvel később?**

Fotók | Sebastyén László

» – Amikor a ránk erőszakolt normákat a legnagyobb szigorral kérik rajtunk számon?! Talán van jelentősége. Én mindenesetre nem abban vagyok érdekelt, hogy az egyház és a mindenkori politika által jóváhagyott, „kényelmes” István, a király kerüljön színpadra. Nem azért írtuk, hogy kényelmes legyen. Kétségtelen, hogy nagyobb lett a megosztottság az új rendezés miatt, mint amire számítottam. Mindenesetre, ha én vén hülye vagyok is, amit megkaptam az elmúlt hetekben mindenféle fórumokon, *Márai Sándort* talán nem tartjuk annak. Ő írja, hogy „egy nép, melynek jelleme és erkölcsi ereje van, idejében végez elnyomóival és árulóival. A magyar nem végzett velük, nyomorúságában inkább cinkosuk volt, ugyanakkor, amikor áldozat is volt.” Ez van az Istvánban. Sajnos azonban a magyarság önkritikus humorérzéke nagyjából a nullával egyenlő. Utoljára *Hofinak* engedték meg, hogy arcul csapjon, azóta nemigen voltunk hajlandóak röhögni magunkon.

– **Mi lett volna itt a tükrő, a humor?**

– Amikor *Nagy Ferő* és *Varga Miklós* bejön az IK-1983-as rendszámú Trabanttal, s koszlott ruháikban, kicsi zászlócskákat lengetve énekelnek a hősi múltból, azon tényleg percekig röhögtem. Merthogy igaz. A régmúltból előjönnek szerencsétlen magyarok a hurkapalcás kis zászlójukkal, azt hiszik, hogy végre figyel majd rájuk valaki, hogy meghallgattatnak, aztán elzavarják őket, hiszen nem korszerűek, a múltjuk meg csak útban van. Ez ma is valóság. A germán hataloméhség és az őt kiszolgáló nyerészkedő sem elfeledett, múltbéli tünemény. Ma is van, aki eladja a földjét, hogy a német illegálisan odaszállítsa a szemetét, akit aztán csak hosszú peres úton lehet rávenni, hogy takarítsa el onnan, mert ha hiszi, ha nem, ez az ország nem szemétkerakó. Nekem tehát ezek a megoldások tetszenek. *Novák Péter* táltosa is. Hogy szív-e hosszú cigit vagy sem, kit érdekel?

– **Minket sem, az viszont igen, mi a gondja Istvánnal. Stabil alapokat teremtetett egy államnak, amelyben ma is élünk, saját nyelvünkkel, kultúránkkal. Mire jó, ha népe ellenségeként mutatják be?**

– Ha egy rendezés a hatalmi harcokat hatalmi harcoknak mutatja, nem magasztos célokért vívott küzdelemnek, azt jobban szeretem, mint a történelmi képeskönyveket. Az ember nem azért hámoz elő ilyen régi történeteket, hogy csinos kis leporellót állítson össze, hanem azért, hogy mondjon valamit. Harminc éve 1956-ot, *Kádárt*, *Nagy Imrét* látták bele a darabba. Archetípusait látjuk annak a helyzetnek, hogyan tarolják le az országot a hatalomért. Nem azért, hogy a népnek ezer év múlva is szép országa legyen. Mondhatják, hogy menjek a francba, de mégiscsak én írtam a zenét, s azt, hogy „Felkelt a napunk, István a mi urunk”, úgy írtam, hogy *Rákosi* pajtásra gondoltam. Ahogy integet, mi meg gyerekként énekelünk neki. Ezt, az eredeti értelmezésemet minden eddiginél jobban adta vissza a mostani rendezés. Mindez persze nem a történelmi Istvánról szól, róla keveset tudunk, a törvényein és az intelmein kívül alig valamit.

– **Mindenképp hamis, hogy tutyimutyi figura volt, márpedig az új rendezésben idegenek bábja csak.**

– Persze, az nem stimmel, hogy csak egy anyja és neje által vezetett, sodródó uralkodó lett volna. Nem lett vazalusz, sőt, *II. Konrád* császár hadjáratát a felégetett föld taktikájával 1030-ban megghiúsította, megszegyenítő futásra kényszerítve őt. Amikor az Istvánt írtam, nem lapozgattam még a *Képes Krónikát*, így aztán belekerült a darabba a veszprémi csata, amely – ma már biztos vagyok benne – meg sem történt a valóságban. De a történelmi hűséget nem kell következetesen számon kérni egy ilyen művön.

– **A jó énekehangokat azért számon kérhetjük egy rockoperán, ugye?**

– Nem biztos, hogy hozzá kellett volna gyengíteni az egyébként kitűnő hangú *Feké Pált* a remek megjelenésű, de hangban kevésbé erős *Stohl András*hoz. A dupla tempók is azért voltak, hogy bírják szusszal a színészek, akik nem énekesek. A rockopera márpedig

zenei műfaj, nem tesz neki rosszat, ha jók a hangok.

– **Főleg akkor érthetetlen ez, amikor öt éve azért rendezték meg a Társulat című vetélkedőt, hogy végre legyenek jó hangú István-énekesek.**

– Lettek is. Kolozsváron másfél hete *Vadkerti Imre* Koppánya mindenkit lenyűgözött. Ettől fogva talán nem faggatnak majd arról, hogy „miért nem *Vikidál Gyula*”. Igaz, a közönség elképesztő dolgokra képes, máig kérdegetik azt is, miért nem áll újra színpadra az Illés. Miközben ketten már halottak a zenekar tagjai közül. A kolozsvári István után mindenestre boldogan mondom: megszületett az új Koppány. *Vadkerti Imrének* hívják. Alkat, habitus, hang, minden egyben van.

– **Kolozsváron „hagyományos” István állított színpadra Zsuráfszky Zoltán, öt nappal az Alföldi-bemutató után. Ötvenezer magyar a Mátyaszobor előtt, remek hangok, katartikus előadás. Miért nem jó ez nekünk is, Szegeden, Budapesten?**

– Nincs korrhú rendezés, ezt felejtjük el. A királydombi sem volt az. Börnadrágban jöttek be a pogányok, nagyfeszültségű villanyoszlop magasodott kereszt gyanánt... A kolozsvári Zsuráfszky-rendezéssel semmi baj, tisztességgel feltette a darabot, de az igazság az, hogy bennem öregen is a beatlélek mozog, tehát ma már közelebb van hozzám Alföldi modernista

felfogása, a hibái ellenére is. A régi rendezéseket, elnézést, de egy ideje már halálosan untam. Ugyanakkor egy sor megoldás előképe megjelent azokban is, csak akkor még nem váltott ki ekkora felhördülést. Az Iglódi István-féle rendezésben például a Szent Korona ereszkedett lefele, aztán körbezárta Istvánt. Igaz, akkor nem az egész népet, csak az újdonsült királyt, de mégis, hogyan értelmezzük ezt? Foglya lett a saját tetteinek? Igen.

– **Mégsem érezte magát sértve senki, most meg Árpád-sávós lobogókkal buziztak a bemutató előtt.**

– Ez látható volt előre, semmi köze a darabhoz, sem a rendezéshez. Javasoltam is, hogy gondoljuk át, kell-e ez az Istvánnak, hiszen ha Alföldi lesz a rendező, elkerülhetetlen a hisztéria. A döntést nem én hoztam...

– **Amikor Árpád-sávósok tüntetnek az Árpád sírját kereső Szörényi Levente ellen, az nem fáj?**

– A Holdvilág-árokban nem Árpád sírját keresem, hanem összefüggéseket, de értem a kérdést. Akkora katyvasz van a fejekben, a szélsőjobbon aztán különösképpen, hogy nem lepődöm meg semmin. Néphülyítők olyanokkal tömik az emberek fejét, hogy Jézus is magyar volt. Azt is olvastam már, hogy „mi előbb voltunk keresztények, mint Jézus”. Szép csendben kihullik a hajam, amikor ilyeneket hallok. Ezt a szellemi moslékot tudato-

san kavargatják önjelöltek, gyakran a szélsőjobb támogatásával.

– **A „magyar Jézus”-hívóket Bayer Zsolt is ostromozza önnek írt levelében, melyben az Alföldi-féle István elleni tiltakozásként visszaküldi a díjat, amelyet átadott neki egyszer.**

– Kinek adja vissza? A Fidesznek? Tőlük kapta a Sajtószabadság díjat, én csak átadtam. Semmi közöm az odaítéléséhez. Van olyan díj is, amelyet én alapítottam. Árpád Pajzs a neve. Bayer Zsolt sosem kapta meg. Az mindenestre igaz, hogy noha 45 éve vagyok a szakmában, ilyen széles körű érdeklődést még nem tapasztaltam. A zöld-séges, az üveges... Akárhova megyek, mindenki az új rendezésről faggat.

– **Lényeg, hogy beszéljenek önről?**

– Ha a darab újra eljut a közönséghez, ha vitákat kavart, annak örülök. Csak nézek, amikor olyan „szörnyű vádakkal” illetnek, hogy a siker és a pénz miatt engedték ezt. Elnézést, az gond, ha ezek számítanak?

– **Ha kizárólag ezek, az gond.**

– Erről viszont nincs szó. A darab adott, más is hozzájárulhat majd, készíthet belőle művészi ízlésének megfelelő produkciót. Az origó viszont már az Alföldi-féle lesz, hibái ellenére is. Valahogy viszonyulni kell majd hozzá annak, aki olyasmit akar, ami tényleg kunszt. Az mondjuk valószínű, hogy mi, szerzők azt az előadást már nem éadjuk meg. ■